

Mahmut GENCER' LE

SÖYLEŞİ

E.Gümrük ve Ticaret Başmüfettişi Sayın Mahmut GENCER'le bir önceki sayıda yayımlanan söyleşinin devamı...

3. Uzun süre İzmir Grubunda görev yaptınız bize İzmir Grubunun nasıl kurulduğunu anlatır mısınız?

Şimdi olduğu gibi eski tarihlerde de Maliye ahil bazı bakanlıkların Teftiş Kurullarının Ankara, İstanbul ve İzmir gibi üç büyük şehrimizde grup merkezleri bulunmakta idi. Ancak, diğer Bakanlıklar gibi Gümrük Tekel Bakanlığı da Ankara'da olmasına rağmen, Teftiş Kurulu Başkanı ile Başkan Yardımcısı dışında tüm Teftiş Kurulu İstanbul'da faaliyet gösteriyordu. İzmir'de her zaman sürekli Müfettiş bulundurmaya ihtiyaç vardı.

Bakanlık Merkezi Ankara'da olduğu Başkanlık da burada bulunduğu halde sürekli Müfettiş olmaması bana pek normal gelmiyordu. Oysa, göreve yeni başlayan her yeni Bakan kendi adına iş yapan Bakanlık Müfettişlerinin en azından bir kısmının kendi yakınında olmasını ister. Gümrük Teftiş Kurulu'nun kuruluş tarihi çok eskilere dayanmaktadır. Teftiş Kurulu, Başkan dışında Başkentimiz Bakanlıklar ile birlikte İstanbul'dan Ankara'ya taşındıktan sonra da İstanbul'da kalmaya devam etmiştir.

Tekel Genel Müdürlüğü de hep İstanbul'da kalmıştır. Son yıllara kadar Ankara'ya taşındı taşınacak denilmekte iken taşınmadan ortadan kalkmıştır. Dış ticaretin kalbi İstanbul'da

atıyordu ve belki de Teftiş Kurulu için en fazla olduğu yerdeydi. Ankara ve İzmir’de de sürekli Müfettiş bulundurmaya ihtiyaç vardı. Ancak, Müfettiş sayısındaki yetersizlik buralarda da grup merkezleri ihdasına pek imkân vermiyordu. 1972 yılında bizler Kurula yeni girdiğimiz tarihte Teftiş Kurulunun toplam sayısı kırk küsur Müfettişten ibaretti. Başlarında kendilerine yol gösterecek kıdemli Müfettiş ya da Müfettişler olmaksızın hiçbir mesleki deneyimi olmayan bir Müfettişi haydi sen Ankara’ya sen de İzmir’e git orada sürekli kal denilemezdi. Aslına bakılırsa kıdemli Müfettişlerden İstanbul dışında sürekli görev yapmak isteyeniyi hatırlamıyorum. Belki geçmişte istemişse bile şimdi niye istesin. Yaşlanmış çoluk çocuğa karışmış insan için yeniden düzen kurmak kolay değildir. İzmir’de fiilen sürekli Müfettiş bulundurulmaya 1979 yılından itibaren başlanılmıştır.

1972 yılından bu yana yeterli deneyim kazandığımı düşünmüş olmalı ki zamanın Teftiş Kurulu Başkanı 1979 yılında beni İzmir’e sürekli olarak göndermekte sakınca görmedi. Akabinde, benzer uygulama Ankara’da Ertuğrul KONUKMAN, Erdener DEMİRAĞ ve Nadir ELİBOL ile devam etti. Ankara’da üç kişilik bir grup oluşturabilmişti. Üstelik Teftiş Kurulu Başkanı ile Başkan Yardımcıları da Ankara’daydı. İzmir ithalat gümrüklerinde Gümrük Giriş Tarife Cetvelinin 6. Bölümünde kayıtlı tüm kimyevi maddelerin tarama suretiyle cari denetimi için tek başıma görevlendirilmiştim.

Cari denetim söz konusu olduğundan mecburen hafta sonları da çalışıyordum. Fotokopi makinası, pelür ve karbon kağıdı hiç yok veya yetersiz durumda. Üstelik daktiloyu da iki parmakla yazabiliyorum. 1980 yılında yıl ortasına kadar İzmir C. Savcılığı’na 39 adet soruşturma raporu göndermişim. Senin başka işin yok mu demek için kaçakçılık işlerine bakan C. Savcısı çıkıp yanıma gelmişti. Yıl sonunda basit ve cevaplı raporlarla birlikte toplam rapor sayısı 120 civarında idi. 12 Eylül darbesi yeni olmuştu.

Darbe yıllarında Teftiş Kurullarının iş yükü ayrıca artar. O yıllarda çoğu müfettişin iş cetvelinde kırk civarında iş vardı. 1982 yılında Teftiş Kurulu Başkanlığı’na Faruk PAYKAL getirilmişti. A. Cevat AKIN ile İbrahim TEZER’in İzmir Grubuna gelişleri Faruk Bey’in Başkanlığı döneminde olmuştur. Ben de 1982 yılı başında önce Başkan Yardımcılığı için Ankara’ya, bir yıl sonra da yurt dışı göreve gitmiştim. 1983 yılında Gümrük ve Tekel Bakanlığı Başmüfettişi olarak gittiğim yurt dışından bir yıl sonra Maliye ve Gümrük Bakanlığı Başmüfettişi olarak döndüğümde yeni Bakanlığın Teftiş Kurulu Başkanı Maliye Müfettişi kökenli Mehmet BAYRAM idi. İzmir’de Gümrük kesiminde Grup Başkanlığı’na ben bakıyordum. İzmir’de Müfettişlere lojman tahsisi söz konusuydu.

Başkan Bey bana telefon ederek İzmir’de Müfettişlere kaç lojman gerekli diye sorduğunda sayımız üç kişi olduğu halde beş olarak bildirdim. Çünkü, bir süre sonra Bülent ERTEM ile O. Nurzat ULUBEYLİGİL ile sayımız beşe yükseleceğini biliyordum. Sayımız bilahare İrfan KALPALI, Semih SÜTÇÜ ve Maksut CANTAŞ ile sekize yükselmiş oldu.

Hatırladığım kadarıyla İrfan ve Semih Bey İzmir grubuna geldiklerinde henüz yeterlilik sınavına girmemişlerdi. Müfettiş Yardımcılarına lojman tahsis edilmiyordu. Başkan Mehmet BAYRAM makul bir insandı. Önce tamime aykırı diyerek olmaz dediyse de emsal gösterip Maliye Müfettişlerinden boşalan bir lojmana stajyer arkadaşlarımızdan birini yerleştirmeyi başarmıştık. İsmail SARAÇ’ın Gümrük ve Tekel Bakanlığı Müfettişleri Bülent ERTEM ile O. Nurzat ULUBEYLİGİL ile aynı yıl fakat onlardan önceki bir tarihte Gümrük Kontrolörü sıfatıyla İzmir’e yerleştiğini anımsıyorum.

İsmail GÜRSELLİ, Özdem İŞSEVER, Muzaffer ÇILDIR, Hasan GELMEZ, Mustafa YAŞAR ve Zafer YILDRIMLI’nın İzmir grubuna katılımlarının daha sonra olduğunu anımsıyorum. İzmir gurubunun bugün devlet bürokrasisi içinde saygın bir yeri olduğunu memnuniyetle gözlemleyebiliyorum.

4. Dört ayrı Bakanlık döneminde Teftiş Heyetinde çalıştınız. Bu dönemlerde Teftiş Heyetinin geçirdiği süreçler hakkında bilgi verebilir misiniz?

Yukarıda anlattıklarım genelde 1972 ile 1983 yılları arası Gümrük ve Tekel Bakanlığı zamanındaki Teftiş Kurulu ile ilgilidir. Sayısal yetersizlik nedeniyle belki biraz yoruluyorduk ama Teftiş Kurulu olarak fazla bir sıkıntımızın olduğu söylenemezdi. Henüz yetkilerimiz kısıtlanmamıştı ve yaptığımız işlerin bir kısmı re'sen tutulanlardı. Tartışılmaz ve kesin yetkilerimiz vardı.

1983 ile 1993 yılları arasındaki Maliye ve Gümrük Bakanlığı dönemi ile birlikte yetkilerimizin bir bölümü tırpanlandı. Daha ilk yılında Gümrük Saymanlık Teftişleri rafa kaldırıldı. Oysa Gümrük ve Tekel Bakanlığı Müfettişleri o tarihe kadar her yıl Gümrük Saymanlıklarını da teftiş ederdi. Teftişe gidilen yerde Saymanlık veznesi mutlaka sayılır, olumsuz bir durum çıkmasa da cevaplı rapor düzenlenirdi. Ne Maliye Müfettişleri ne de Gümrük ve Tekel Bakanlığı Müfettişleri eski pozisyonlarından taviz vermeye yanaşmıyordu. İki kurul birleşmemiş, eski Teftiş Kurulu Başkanlarından Kemal CİVELEK'in tabiriyle yan yana konulmuştu.

Müfettişler tek bir başkana bağlı oldukları halde aynı Başkan, Maliye ve Gümrük kesimleri için ayrı ayrı sınavlar açıyordu. Gümrükler Genel Müdürlüğü, Tekel Genel Müdürlüğü gibi görevlere Maliye kökenli bürokratlar atanmaya başladı. Genel Müdür Yardımcıları ile Daire Başkanlıkları da bundan nasibini aldı. Gerçi geçmişte Maliye kökenli bürokratlardan Müsteşar ve Genel Müdür olanlar yok değildi ama bu defa eskisinden farklı bir durum vardı.

Artık, Gümrük kesiminden birisi Teftiş Kurulu Başkanını olmayı aklından bile geçiremezdi. Gümrük ve Tekel Bakanlığı'nda ihtisasa saygı duyulurdu. Gümrük

ve Tekel kesimlerinde herkes kendi işini düşünür, Gümrük kesimindeki Tekeldekinin, Tekel kesimindeki Gümrük'tekinin görevinde gözü olmazdı. Örneğin, birleşme öncesinde Tekel Genel Müdürü Tekel Müfettişi kökenli Niyazi SÜRENKÖK idi. Gümrük ve Tekel Bakanlığı Teftiş Kurulu içerisinde bu görevi hakkıyla yapabilecek birçok Müfettiş vardı. Fakat, kariyere duyulan saygı nedeniyle, ne Niyazi Bey'in, ne önceki Genel Müdür Recai DIBLAN'ın görevine talip olan çıkmamıştır. Araştırdım. Bu geçmişte de böyle olmuş. Çaykur Genel Müdürlüğü, Müfettiş Dr. Turhan ATAN'ın yüz sayfalık raporu üzerine 1971'de kurulup Rize'de faaliyete geçtiğinde Genel Müdürlüğe ziraat mühendisi kökenli Şeref ÖZGÜL getirilmişti. Atilla KORUYAN dışında Gümrük kökenli Çaykur Genel Müdürü olduğunu da hatırlamıyorum. Maliye ile birleşmenin gümrük kesimi yönünden yararlı yönleri de oldu.

Gümrük ve Tekel Bakanlığının aşılamayan en büyük sorunlarının başında kadro yetersizliği geliyordu. Teşkilatta altıncı dereceli Gümrük Müdürleri vardı. Kadro sıkıntısı Maliye ve Gümrük Bakanlığı döneminde büyük ölçüde aşıldı. Teşkilat lojmana kavuştu. Lojman alımı bu dönemde olmakla birlikte bunların ödenekleri Bütçeye Gümrük ve Tekel Bakanını Prof. Dr. Sn. Ali BOZER zamanında koydurulmuştur. Gümrük ve Tekel Bakanlığı döneminde Gümrük Teftiş Kurulu mensupları İstanbul, İzmir, İskenderun ve Mersin Gümrükleri Başmüdürlükleri ile İstanbul Giriş Müdürlüğü dışında taşrada hiçbir idari göreve gitmez iken, Maliye ve Gümrük Bakanlığı döneminde bu gelenek de bozuldu. Eskiden, Maliye'nin aksine bizde Kuruldan ayrılıp idari göreve geçildiğinde bir daha Teftiş Kuruluna geri dönülemezdi. İdareden Teftiş Kuruluna geri dönüşler de keza bu dönemde başlamıştır.

1993 yılında, Gümrük kesimi Tasiş Genel Müdürlüğünü Maliye Bakanlığında bırakmış olarak Başkanlığa bağlı Gümrük Müsteşarlığı'na dönüştürüldü. Oysa, tasfiye bir gümrük rejimi olarak Maliye ile değil Gümrük ile ilgiliydi. Kurum, Döner Sermayeli

bir kuruluş olduğundan bu böyle olmuştu. Zamanla Gümrük teşkilatına geri döndü ama geri dönüş yıllar sonra gerçekleşti. Bakanlık Müfettişliğinden Müsteşarlık Müfettişliğine dönüştürülmeyi Başkanlık dahil kimse içine sindiremedi. Teftiş Kurulu Başkanlığı tekrar eskisi gibi Bakanlık olma umudunu yitirmek istemiyor, belki bu nedenle sınav açmak bile içinden gelmiyordu. Bu dönemde Teftiş Kurulu Başkanlığı dahil Müsteşarlığın üst kademelerine Gümrük kökenlilerin gelmesinin önü açılmıştı. Kısa sürelerle Gümrük Teftiş Kurulundan bir Müfettiş Gümrükler Genel Müdürü bir Müfettiş de Müsteşar oldular ama bu pozisyonlarını uzun süre koruyamadılar. Önceki dönemlerde Gümrük kesimine transfer olmuş Maliye kökenli epeyce bürokrat vardı. Merkez’de bir huzursuzluk olduğunu sezinleyebiliyorduk. Üst kademede huzursuzluktan Teftiş Kurulu da nasibini aldı. İstanbul ve İzmir grup merkezlerinin kaldırılıp tüm Müfettişlerin Ankara’ya çekilmek istenmesi çok büyük sıkıntılar yaşanmasına neden oldu. Maliye ve Gümrük Bakanlığı dönemi aranır hale gelmişti.

Zamanla her şey yoluna girdi ve eski kırgınlıklar unutuldu. Memuriyetimin sonlarına geldiğim bir tarihte Gümrükler bu defa Ticaret Bakanlığı ile birleşerek Gümrük ve Ticaret Bakanlığı kuruldu. İyi de oldu. Ortaya güçlü bir Kurul çıktı. İki kurumun birleştiği tarihte ne yazık ki ben memuriyetimin sonlarına gelmiştim. Bir süre sonra gönlümü Teftiş Kurulunda bırakarak 12.05.2012 tarihinde hayatımın geri kalanını Allah’ın izin verdiği tarihe kadar emekli olarak geçirmek üzere onlara veda ettim. Daha doğrusu veda etmek zorunda kaldım.

5. Unutamadığınız bir anınızı bizimle paylaşır mısınız?

Geçenlerde vefat eden Eski Müsteşarımız İrfan KIZIKLI benim de çok sevip takdir ettiğim bir meslek büyüğümüzdü. Bir süre önce hakkın rahmetine kavuştu. Sağolsun Nadir Bey’in iletmesi üzerine eşini ve kızı Ayşe Hanımı arayarak taziyede bulundum. İzniniz olursa kendisi ve ailesiyle ilgili bir anımı da

nakletmek istiyorum. Maliye ve Gümrük Bakanlığı döneminde rahmetli annemi de alarak Maliyenin Marmaris İçmelerdeki Eğitim ve Dinleme Tesislerine gitmiştim. Üstat İrfan Bey de yanında eşi ve kızı Ayşe olduğu halde kampa gelmişlerdi. Kampta masalarımız da yakın olduğundan bol bol görüşüyorduk. Üstad bir gün bana Mahmut Bey biz benim arabayla Sedir Adasına gideceğiz, siz de gelir misiniz dedi. Zevkle kabul ettim. Üstat direksiyonda ben yanında eşi ve kızı da olduğu halde Çetibeli’ ne kadar gelmiştik. Arabayı müsait yere park edip adaya yakıyla ulaşmayı planlamıştık. Park yeri ararken Üstad yolun hemen kenarında karavanları bozulmuş iki turist gördü. Mahmut, gel bir bakalım belki yardımımız dokunur diyerek yanlarına gitti. Güzel İngilizcesiyle sorunu anladı ama turistlerle birlikte Marmaris Sanayi Sitesine gidilmesi gerekiyordu. Geziyi unutup turistler yanımızda olmak üzere Marmaris’e giderek tamirciyi bulduk. Üstad sanki bozulan kendi arabasıymış gibi tamircilerle pazarlık da yapmıştı. Turistler kazıklansın istemiyordu. İş garantie almadan da oradan ayrılmadık. Bu sırada eşi ve kızı Ayşe Hanım da bizi arabada bekliyorlardı. Sorun giderilmişti ama vakit de ilerlemişti. O saatten sonra Sedir adasına gidilemezdi. İçmeler kampına geri döndük. Üstadın Gümrük Muhafaza eski Genel Müdürlerinden Alper ÖZASLAN’ın bacanağı olduğunu o zaman öğrenmiştim. Şimdi böyleleri kalmış mıdır diye sormadan yapamıyorum.

6. Emeklilik sonrası yaşamınız nasıl sürüyor?

Beni tanıyanlar bilir. Çoğunluğu devlette çalışan ya da emekli olmuş geniş bir arkadaş ve dost çevrem var. Ayrıca, aynı mahallede büyüdüğümüz çocukluk arkadaşlarımdan çoğu benim gibi emekliler. Onlarla belirli günlerde toplanıp Balıklıova sahilindeki bir restoranda yemeğe gidiyoruz. Her ayın son salısı mezunlar derneğimizin, bazı kereler de İzmir’deki Mülkiyeliler Birliğinin davetine icabet ederek sabah kahvaltılı toplantılarına katılıyorum.

Teftiş Kurulundaki arkadaşlarımı özlediğimde veya onlar beni çağırdıklarında gitmemelik etmiyorum. Kuşadası'nda küçük bir yazlığım var. Yazları orada bol bol kitap okuyup bazen de bahçemdeki çiçeklerle ilgileniyorum. Kışları iki yıldır Yunanca kurslarına gidiyorum. Bazıları neden İngilizce değil de Yunanca diye soruyorlar. Ne bileyim antik dillere karşı bir merak işte. Diğer kurlar çok kalabalık. Buna o kadar talep yok. Burası tam bana göre. Fırsat buldukça tiyatroya ve operaya gidiyorum.

Kitap okumayı seviyorum. Son bir iki yıldır anı kitabı toplamaya başladım. Yabancıların ülkemiz hakkında ne düşündüklerini öğrenmeye çalışıyorum. Bu nedenle geçen yıl Nazi Almanya'sından kaçarak ülkemize iltica eden Alman bilim adamlarından Prof. Ernst E. Hirsch' in Türkiye'deki üniversite anıları, Prof. Fritz Neumark'ın "Boğaziçi'ne Sığınanlar" isimli anı kitabı ve John Perkins' in "Bir Ekonomik Tetikçinin Anıları" ile Gandhi' yi okumuştum. Şimdi sırada başkaları var. Fakülteden tanıdığım Maliye kökenli araştırmacı Yazar Osman Selim KOCAHANOĞLU'nun Kazım Karabekir ile ilgili kitabını bitirmek üzereyim. Kazım Karabekir'in kendi anılarını zaten okumuştum.

İbrahim Bey'in Mülkiyeden sınıf arkadaşı eski iş bankası müfettişi Melih OĞUZ'un bir okuma grubu var. Bir kitap ismi belirleyip hepsi on beş gün öncesinden aynı kitabı okuyup sonrasında bir yerde buluşup fikir mütalaasında bulunuyorlar. Melih Bey benim de arkadaşımdır. Geçen yıl beni de aradı ve Abi yatılı Milas'a gidiyoruz, bu seferki okuma konumuz Suut Kemal YETKİN'in "Estetik" adlı eseri, ancak seni de aramızda görmek istiyoruz dedi. Gittikleri yere genellikle hafta sonunda çoluk ve çocuklarıyla gidiyorlardı. Kaçırır mıyım? Hemen kabul ettim. Milas'ta bir gece konakladıktan ve ne kadar ören yeri varsa gezdikten sonra İzmir'e dönmüştük. Arada buna benzer davetler alıyorum ve hepsine olmasa bile çoğuna katılmaya çalışıyorum.

Pek icabet edemesem de Ankara ve İstanbul'daki arkadaşlardan sıkça davet alıyorum. Gidemesem de seslerini duyunca çok mutlu oluyorum. Ankara'da Kıtır diye bir yer var. Ümit KAYA, Suat KAPAR, Ekrem SANCAK, Arif KÜMBÜL ve Nadir ELİBOL zaman zaman buraya takılıyorlar. Bir iki beni de götürmüşlerdi. Hepsiyile çok güzel anılarımız var.

7. Son olarak neler söylemek istersiniz?

Gümrük ve Tekel Bakanlığı Teftiş Kurulunun bana ve Müfettişlere kazandırdığı özellikleri dilimin döndüğünce anlatmaya çalıştım. Bunların çoğu yaşanarak öğrenilecek özelliklerdir. Teftiş Kurulları bir okul gibidir. İnsana paradan çok daha önemli özellikler kazandırır. Toplum içinde itibar sahibi saygın bir kişi olmaktan değerli de bir şey olamaz.

Meslek seçiminde tercihini Müfettişlikten yana kullanmış bir kişinin amacının adalet dağıtmak olduğunu, onun zaten doğruluktan yana olduğunu, önemli olan hususun onun bu ulvi duygularını köreltmeden, ona iyi örnekler göstererek yetişmesine, mesleğinde ustalık kazanmasına yardımcı olmak gerektiğine inananlardanım. Bu iş özveri gerektirir. Bu şekilde düşünmeyen var ise, yol yakinken bu işi şimdiden bırakmasında yarar vardır. Bu tür kişilerin varlığı çalışma ahengini bozar.

Müfettişin meslek içinde olduğu kadar meslek dışı yaşantısına dikkat etmesi, müsrif ve nekes olmaması, bunun yanında tasarruf ehli olması gerekir. Sanat ve kültür ikliminden de uzak durmayarak kendilerini sadece mevzuat yönünden değil bu yönde de geliştirmeleri icap eder. Empati yapabilmeli, iyi Müfettiş olmanın yolunun iyi insan olamadan geçtiğini unutmamalıdır.